

Az önkormányzatokra is számítanak...

Ki gondolná, hogy manapság az életnek szinte minden területén találkozunk olyan vegyi anyagokkal, vegyszerekkel – a közönséges papírragasztótól a háztartási tisztítószereken át egészen a mezőgazdaságban használt növényvédő vagy kártevőirtó szerekig (közel 5–6000 ilyen vegyi anyagról, vagy vegyszer felhasználásával készült

termékről van szó!), amelyek veszélyeztethetik az egészségünket, illetőleg kárt tehetnek a környezetünkben. Egyre több tudományos kutatás bizonyítja ugyanis, hogy a vegyi anyagok „korlátlan” használata fontos szerepet játszik a különféle betegségek (daganatok, allergia, asztma, leukémia, terméketlenség/meddség, idegrendszeri károsodás, születési és fejlődési rendellenességek) kialakulásában, illetve a környezet-szennyezésében/túlterhelésében (légszennyezettség, a felszín és a vízbázis szennyezése, a sztratoszféra ózonrétegének elvékonyodása, az éghajlatváltozás stb.).

Ezért is döntött úgy 1998-ban az Európai Unió, hogy a vegyi anyag-politika „átgondolása” és szabályozása nem halasztható tovább. Az Európai Parlament és az Európai Tanács 2006. december 18-án fogadta el a vegyi anyagok regisztrálását, értékelését, engedélyezését és korlátozását szabályozó, ún. REACH rendeletet, amely a különböző vegyi anyagok használatát hivatott keretek közé szorítani. A törvényi szabályozás 2007. június 1-jén lépett hatályba, legtöbb rendelkezését pedig 2008. június 1-jétől kell alkalmazniuk a tagországoknak, így hazánkban is.

Mint dr. Deim Szilvia, az ÁNTSZ Országos Kémiai Biztonsági Intézet Kompetens Nemzeti Hatóságok Főosztályának vezetője mondja, a REACH rendelet a kémiai anyagokra vonatkozó egységes bejegyzési, értékelési és engedélyeztetési rendszer, amelynek lényege, hogy az uniós országokban kiszűrjék és engedélyeztetés alá vonják vagy korlátozzák, s így csökkentsék az egészségre és a környezetre ártalmas anyagok felhasználását. A program hazai bevezetésében és működtetésében oroszánrészt vállaló főosztály vezetője nem titkolja: az új szabályozás meglehetősen nagy anyagi terheket ró a gyártókra/importőrökre, mivel az álta-

luk előállított/forgalmazott vegyi anyagok és az azok felhasználásával készült termékek bevizsgálási kötelezettségének, összegzésének és regisztrációjának (nyilvántartásba vételének) költségei őket terhelik. Ráadásul, a szabályozás nemcsak a nagyvállalatokat, hanem a kis- és középvállalkozásokat is érinti. Az évi egy tonna mennyiségben gyártott, illetve importált vegyi anyagokat felhasználó, uniós székhelyű vállalatok regisztrációra kötelezettek. (Több mint 30 ezer kémiai anyagról van szó, a festékektől a különféle háztartási vegyszerekben található savakig, az oldószerektől a fémekig.) Vagyis 2008. június elseje után a magyar vállalatoknak és vegyi üzemeknek, importőröknek is kötelességük dokumentációt készíteni az általuk gyártott, importált anyagokról és regisztrálni azokat. A már forgalomban lévő termékek esetében annyi segítséget kapnak a cégek, hogy június 1-je és december 1-je között előzetes regisztrációval élhetnek. Ezzel kitolhatják a végleges bejegyztetés határidejét. Azoknak a gyártóknak és importőröknek, amelyek az elkövetkező fél évben sem tesznek eleget jogszabályi kötelezettségüknek, december 1-jét követően be kell szüntetniük a vegyi anyagok előállítását és behozatalát, tevékenységüket

pedig csak akkor kezdhetik újra, ha végigjárják a regisztráció valamennyi lépcsőjét (ami rendkívül bonyolult, költséges és időigényes folyamat). A regisztráció során rögzíteni kell az anyag tulajdonságaira, felhasználására és biztonságos kezelésmódjára vonatkozó információkat, mégpedig mind a szállítói „lánc”, mind a fogyasztók vonatkozásában. Erre szolgál a kötelezően kiállított *Biztonsági adatlap*, amely a gyártmányt annak előállításától a forgalomba hozataláig kíséri. Ezen információkat a teljes felhasználói körben hozzáférhetővé kell tenni, hogy mindazok, akik az egyes vegyi anyag(ka)t felhasználják a saját gyártási folyamataikban, csak az adott anyagokra vonatkozó információk birtokában, a lehető legnagyobb biztonságban tehesék, mégpedig dolgozók és/vagy a fogyasztók egészségének kockáztatása és a környezet károsítása nélkül. Fogyasztóvédelmi szempontból, illetőleg a fogyasztói tudatosság nézőpontjából fontos, hogy a gyártás során felhasznált anyagokkal kapcsolatos adatok többsége a nyilvánosság számára is elérhető legyenek.

Ha valamely vegyi anyag tiltó listára kerül, a gyártóknak gondoskodnia kell annak helyettesítéséről. Ha ilyen lehetőség nem áll a gyártó cég rendelkezésére, működését, vagy az adott termék gyártását betiljták.

Emellett még büntetésre is számíthatnak azok, akik a rendeletben előírt kötelezettségeiknek nem, vagy késve tesznek eleget – mondja Deim Szilvia.

S hogy van-e kapacitásuk az ÁNTSZ-eknek, a munkaügyi és fogyasztóvédelmi felügyelőknek a rendelet betartásának ellenőrzésére, a főosztályvezető válasza: most „készül fel” az a szakembergárda, amely 2008. december 1-je után ellenőrzi majd a REACH-program végrehajtását, a regisztrációtól, a lokális veszélyeztettségig (többek között a munka-, környezetegészségügyi, biztonsági szempontok vizsgálata), a gyártás során kiiktatandó anyagok helyettesítésétől a gyártmányt, vegyi árut kísérő biztonsági adatlapok meglétéig.

A kérdésre, hogy az önkormányzatokra milyen szerep hárul a REACH-program „betartása”, betartatása tekintetében, Deim Szilvia így válaszol:

– A program vonatkozásában a helyi döntéshozók szerepe még nem körvonalazódott, és – feltehetőleg – a legtöbb önkormányzat most még nem is foglalkozik mélyrehatóan e rendelet életbelépésének helyi következményeivel. Elképzelhető, hogy a szigorítások nyomán bizonyos cégek működését be kell tiltaniuk a szakhatóságoknak, s ez anyagilag hátrányosan érintheti az adott, helyileg érintett önkormányzatot (amely például eleshet a cég/vállalkozás által fizetett helyi iparűzési adótól) is. Utóbbi esetben – nyilvánvalóan – az egészség- és környezetvédelmi „hozádkot a bevételkiesés szempontja elé kell helyezni. Ez pedig szemléletváltáshoz kell hogy vezessen mind helyi döntéshozói, mind lakossági „szinten”.

Ahhoz, hogy az egészség- és környezetvédelmi szempontok elsődlegessé váljanak, nem lehet eltekinteni a helyi ÁNTSZ-ek és a helyi döntéshozók közötti szoros együttműködéstől, együtt-gondolkodástól. Az önkormányzatok a lakossági tudatformálásért is sokat tehetnek. Remélhető, hogy a jövőben azokat a cégeket, vállalkozásokat részesítik előnyben (pl. amikor saját hatáskörükben döntenek egy-egy helyi vállalkozás működési engedélyének kiadásáról vagy „betelepüléséről”), amelyek nyereségüknek egy bizonyos hányadát környezet- és egészségvédő beruházásokra, esetleg egészség- és környezetkímélő gyártási technológiák, termékek kifejlesztésére fordítják.

Az önkormányzatokra – közvetítői szerepben –, illetve a helyi polgármesteri hivatalok információs bázisára határozottan számítanak a REACH-program bevezetésének, végrehajtásának ellenőrzésével megbízott szakemberek (például plakátok, szórólapok eljuttatása a cégekhez, fogyasztókhoz).

T.P.I.

További információk:

a www.okbi.hu/reach honlapon és a (06-1) 476-1167-es telefonszámon.

Gondolkodjon globálisan, cselekedjen lokálisan!

Az, hogy a nyári időszakban több időt töltünk a szabadban, nemcsak örömmel, hanem gondokkal is jár. Ebben az évszakban a különféle, az ember egészségét veszélyeztető kártevők is nagyobb számban jelennek meg a környezetünkben. A kártevőirtás egészségügyi, ezen belül, közegészségügyi-járványügyi feladat, ugyanakkor, manapság keveset hallunk, olvasunk ennek fontosságáról. A közvéleményt leginkább a szúnyog- és kullancsinvázió foglalkoztatja, miközben a közegészségügyi szempontból veszélyes, élelmiszert szennyező rovarok (csótány, légy stb.), rágcsálók (patkány, egér) és egyéb állati kártevők elleni „szervezett” védekezésről szinte alig hallunk.

– Vranesics Csabát, a Magyar Egészségügyi Gázmesterek Egyesületének (MEGE-nek)

alelnökét kérdeztük: hogyan is állunk kártevőmentesség szempontjából?

– A kártevőirtás, pontosabban a kártevők elleni védekezés napjainkban is fontos kötelezettség, ám valóban kevés szó esik ennek a tevékenységnek a népegészségügyi vonatkozásairól. Természetesen egyes területeken (élelmiszeripari cégek, egészségügyi, szociális ellátást, oktatást végző intézmények) kiemelt jelentősége van a kártevők elleni védekezésnek. Egyébként az egészségkárosodást okozó, illetve a lakosság nyugalma zavaró kártevők elleni védekezési kötelezettséget – mint közegészségügyi és járványügyi feladatot – törvények szabályozzák.

A jogi szabályozás – többek között – kimondja, hogy a betegségeket terjesztő vagy egészségügyi szempontból káros (külön jogszabályban meghatározott) rovarok és rágcsálók irtásáról a terület, épület tulajdonosának, illetve kezelőjének rendszeresen gondoskodnia kell. A települési önkormányzatoknak a környezet- és település-egészségügyi feladatok körében kell gondoskodniuk nem csak a köztisztasági és településtisztasági feladatok ellátásáról, hanem – a külön jogszabályban meghatározott – különösen a fertőző betegsége(ke)t terjesztő vagy egyéb, egészségügyi szempontból káros rovarok, rágcsálók távoltartásáról, rendszeres irtásáról, megtelepedésük és elszaporodásuk megakadályozásáról.

Fontos tudni hogy kártevőirtást csak – megfelelő szakképzettséggel – egészségügyi gázmester, illetve az irtószerek felhasználására jogosult egyéb szakember (egészségügyi kártevőirtó szakmunkás) közreműködésével és szigorú feltételekkel lehet végezni. A fenntartó a védekezést – ha a jogszabály másként nem rendelkezik –, az egészségügyi kártevőirtás végzéséhez szükséges, jogszabályban előírt személyi és tárgyi feltételek megléte esetén, saját kivételében is elvégezheti.

– Szakemberként Ön hogyan látja a kártevő-mentesítés jelenét és jövőjét Magyarországon?

– Ma az országban csaknem 800–1000 szakképzett kártevőirtó és mintegy 400–500 kártevő-mentesítő szakvállalkozás (egyéni és társas vállalkozó) van. „Valós” számot azért nem tudunk mondani, mert a jelenlegi (2008-as) TEÁOR-besorolás az épületen belüli kártevőirtást a takarítási tevékenységek közé sorolja. Míg a 2003 előtt alakult kártevőirtó cégeket csak a szakhatóságok (ÁNTSZ-ek) hozzájárulásával jegyezheték be, az ezután alakulók – ha eleget tettek a bejelentési kötelezettségüknek

– nyilvántartásba, és a szakmai hatósági felügyelete alá kerültek. Képzett dolgozóikat regisztrálta az Egészségügyi Szakdolgozók Országos Nyilvántartása, vagyis e szakmai szervezeti „tagság” a szakmai garanciák meglétét is jelentette, és biztosította a folyamatos továbbképzésüket is. Jelenleg – a közbeszerzési pályázatok egy részénél – a TEÁOR-besorolás miatt, a kártevők elleni védekezést a takarítással és gyakran az épületüzemeltetéssel egyben írják ki. A pályázatok, részpályázatok – legtöbbször – nem fogadnak el, így a megfelelő feltételekkel és alkalmassággal rendelkező kártevőirtók csak alvállalkozóként vehetnek részt a munkában, gyakran egy, a szakmai ismeretekkel nem rendelkező fővállalkozó irányításával. Ez további, közegészség- és járványügyet érintő problémák forrása lehet, mint ahogy az is, hogy a KSH-, a TEÁOR-besorolás nem kezeli kiemelt közegészségügyi járványügyi feladatként a kártevők elleni védekezést...

– A helyi döntéshozók mennyire igénylik a kártevőmentesítő szakemberek (gázmesterek) tanácsait, figyelmet fordítanak-e a kártevők elszaporodásának megelőzésére?

– Az önkormányzatok kártevőmentesítési, -irtási kötelezettségei a jogszabályokból egyértelműen kiderülnek, és ezeknek – igaz, minimális mértékben – igyekeznek is az általuk fenntartott létesítményekben eleget tenni, ám az a tapasztalatunk, hogy a településeken üzemelő nem önkormányzati intézmények, üzemek, üzletek, létesítmények kártevők elleni védekezésével az önkormányzatok nem foglalkoznak, holott egy-egy település rágcsálók elleni védelme sikertelenségre van ítélve, ha nincs meg az együttműködési készség a településeken tevékenykedő cégek és az önkormányzatok között.

– Milyen jelentősége van a lakosság felvilágosításának a közegészségügyi szempontból is veszélyes kártevők elleni védekezésben, és ez kinek a feladata?

– A kártevők elleni védekezésnél is fontos szerepe van a prevenciónak. Közegészségügyi és járványügyi szempontból vissza-visszatérő feladat a nyári időszakban például a házi víztárolók, ciszternák, medencék (mint szúnyogtegyesítő helyek) megfelelő kezelése, amiért a településen élők is sokat tehetnek. A lakosság felvilágosításnak tehát óriási jelentősége lenne, főleg a kártevők okozta ártalmak, valamint a bejutásukat, elszaporodásukat megnehezítő vagy megakadályozó egyszerű hétköznapi védekezési módok ismeretével (pl. a szabadforgalmú irtószerek használatával) kapcsolatban. Településekre, településrészekre kiterjedő védekezésben az önkormányzatok szerepe továbbra is meghatározó.

– Milyen változásokat hozhat a nálunk életbe lépő, egyes vegyszerek, vegyi anyagok alkalmazását szabályozó, tiltó uniós szabályozás, a REACH-program?

– Az elmúlt esztendőben az uniós országokban egyre sürgetőbbé vált a vegyszerek, vegyi anyagok használatának „egységesítése”, szigorítása. Az újraszabályozás – „első körben” – a szakvállalatokat érinti, de várható, hogy a gyártók továbbhárítják a regisztrációs költségeiket majd a kártevőirtást végző cégekre, azok pedig a megrendelőikre... Ahhoz, hogy – anyagi okokból – ne lehetetlenüljön el hazánkban a kártevőmentesítés, össze kell fogniuk a szakembereknek és a megrendelőknek. A BIO-TOX Szövetkezet ezért kíván segítséget nyújtani az új szabályozás kapcsán felmerülő kérdések megválaszolásában. A nagy múltú cég kapcsolatban áll a – több, mint 350 tagot számláló – Magyar Egészségügyi Gázmesterek Egyesületével is, így megfelelően képzett szakembereket tud ajánlani az intézményfenntartóknak.

További információk:
Tel/fax: (06-1) 431-4687
(06-72) 440-113
E-mail: biotox@nextmail.hu

A rovatot T. Puskás Ildikó szerkesztette.